

18 AARHUS SYMFONI ORKESTER / 19

*Aarhus Symfoni-
orkesters Venner
overrækker en
særlig hædersgave
ved aftenens
koncert*

21. MARTS 2019 KL. 19.30
SYMFONISK SAL • MUSIKHUSET

SIBELIUS, SEGERSTAM & NIELSEN

Nordiske kæmper

PROGRAM

JEAN SIBELIUS (1865-1957)

Symfoni nr. 4 (1911)

- 1 Tempo molto moderato, quasi adagio
- 2 Allegro molto vivace
- 3 Il tempo largo
- 4 Allegro

33 MIN

P A U S E

25 MIN

LEIF SEGERSTAM (1944-)

Symfoni nr. 314, "Pi" (2017)

14 MIN

CARL NIELSEN (1865-1931)

Symfoni nr. 5 (1922)

- 1 Tempo giusto – Adagio non troppo
- 2 Allegro – Presto – Andante un poco tranquillo – Allegro

37 MIN

VARIGHED I ALT CA. 110 MIN

MEDVIRKENDE

Leif Segerstam

DIRIGENT / KLAVER

Segerstams rolle som 1. gæstedirigent, de medfølgende koncertaktiviteter og indspilninger er gjort mulig med støtte fra Det Obelske Familiefond og Augustinusfonden.

Jes Vang DESIGN & LAYOUT

Nordiske kæmper

AF CHRISTINA BLANGSTRUP DAHL

Musik er kultur – selvfølgelig. Men den er også en del af vores nationale identitet, og sjældent er det så tydeligt, som når vi hører vores nationale musik.

Til aftenens koncert præsenterer vi sværvægtene i det nordiske repertoire – fra vores helt egen nationalhelt Nielsen til finernes ditto, Sibelius – suppleret med en dansk førsteopførelse en af den nyere tids mest produktive komponister, Leif Segerstam. Tre symfonier, der er meget mere end musik: "En symfoni er jo ikke 'en komposition' i almindelig forstand. Den er snarere ligesom en erklæring af tro på forskellige tidspunkter i ens liv," hævdede Sibelius.

Segerstam får lov til at udfolde sin fascination af mystik og matematik, Nielsen tager livtag med krigen og konflikten, og Sibelius kæmper med dødsangst og sjælens mørke. Sammen udtrykker de meget mere end blot ord og toner; de bærer vidnesbyrd om vores fællesnordiske musikalske grundstamme.

Sibelius Symfoni nr. 4, op. 63

Tiden forud for den 4. symfoni var

svær for Sibelius. Pengene var små, og han fik fjernet en ondartet knude i halsen, hvilket gav ham en alvorlig forskrækkelse og fik ham til at opgive to af sine største nydelser i livet: Alkohol og cigarer. Musikalsk set følte han sig fremmedgjort fra sine samtidige komponistkolleger, og revolutionerende strømninger som Schönbergs modernitet tiltalte ham heller ikke. "Jeg er fuldstændig ude af billedet," skrev han i sin dagbog.

Derfor så han den 4. symfoni som begyndelsen på en ny retning i sine værker, og det var kritikerne enig med ham i: "Alt virker sælsomt. Eftertiden må afgøre hvorvidt komponisten har overtrådt den sunde, naturlige musikalitets grænser," skrev en anmelder. Det gjorde eftertiden, og den 4. symfoni bliver i dag betragtet som et mesterværk. Mærkelig, indadvendt og fuldstændig personlig er det et værk, som eksisterer fuldkommen på sine egne præmisser, og selvom Sibelius brugte den klassiske symfoniske form, er indholdet helt hans eget. Sibelius nægtede selv pure, at symfonien havde nogen selvbiografiske træk – men hans dagbog afslører en lidt mere nuanceret sandhed: "En symfoni er jo ikke en 'kompo-

sition' i almindelig forstand. Den er snarere ligesom en erklæring af tro på forskellige tidspunkter i ens liv," skrev han. Den fjerde symfoni var Sibelius' svar på de udfordringer, som livet bød ham.

"Skæbne, uden nogen form for sentimentalitet." Sådan beskrev Sibelius selv begyndelsen af første sats. Den er mørk og indadvendt, med celloerne og senere messingblæserne som et vidnesbyrd direkte fra en fortvivlet sjæl. Tritonusakkorden – også kaldet "djævlens interval", det mest "unaturlige" spring mellem to toner – er en tilbagevendende figur gennem hele satsen og understreger musikkens hvileløse, søgende karakter.

Sibelius har byttet om på den klassiske rækkefølge af anden og tredje sats, således at den anden sats starter med det hurtige og tilsyneladende kække udtryk, som vi egentlig først regnede med at få i tredje sats. Det er imidlertid et indtryk, der narrer; musikken bliver trods sit hurtigere tempo hurtigt farvet mørkere, men der er tiltag til oprør, som om forskellige instrumentgrupper sammen forsøger et kampberedt udfald mod mørket.

Tredje sats er en langsom sats, som efter anden sats' kampberedthed kommer til at virke som en kapi-

tulation – eller måske snarere en anerkendelse af mørket som grundvilkår. Det er en meget nordisk erkendelse af mørket (det fysiske såvel som det metaforiske) som en uafvendelig del af livet, og det bliver understreget i satsens forte, som næsten tager mørket ved struben og hånligt udfordrer det på dets egne præmisser. Det er dødsensalvorligt; selv sagde Sibelius om symfonien: "Det er en protest mod nutidens musik. Der er absolut intet cirkus over det."

I sidste sats skal det afgørende slag stå – tror vi først. Så let bliver det imidlertid ikke, om end både soloblæsere og forskellige grupper i orkestret til tider trodsigt sætter sig op mod skyggesiden i en række grove skovhuggerakkorder. Det sker i en sats, som er i stadig strid med sig selv, tonalt og udtryksmæssigt. Tritonusakkorden er her stadig, og her spreder den sig til en kamp mellem dur og mol. Dur taber, og symfonien slutter i dunkelhed. Noget stort klimaks får vi ikke (dette er hverken Mahler eller Tjajkovskij); i stedet slutter symfonien med en række dybe strygerakkorder, som ligger et sælsomt sted mellem resignation og den modstandskraft, der kommer af at arbejde med en overvældende kraft i stedet for at bruge al sin energi på en meningsløs kamp. Selv citerede Sibelius August

Strindberg, da han mange år senere blev spurgt om symfonien: "Det er synd for menneskene."

Segerstam *Sinfonia Piccola No. 314*

Leif Segerstam er en af de mest produktive nulevende nordiske komponister – en kæmpe ikke blot på scenen, men også som komponist. I skrivende stund har han skrevet 327 symfonier, og han har ofte en intellektuel overbygning på sine værker: "Musik er ikke det som klinger. Musik er hvorfor det som klinger, klinger som det klinger når det klinger." Han bibringer musikverdenen både vildskab og vidunder, og man skal af og til holde tungen lige i munden, når han beretter om baggrunden for sine værker. Aftenens symfoni er en af de nyeste af slagsen i hans omfattende værkoversigt, og det er således første gang, det bliver spillet i Danmark.

Leif Segerstam er som bekendt også dirigent, og en slagkraftig en af slagsen. Derfor er det interessant, at mange af hans symfonier faktisk er skrevet til at blive spillet uden dirigent efter det, der kaldes det aleatoriske princip – at musikken er overladt til tilfældigheder. Han er således på mange måder en grænseløs musiker og menneske – blot ikke i arbejdet med orkestret, hvor han besidder en indsigt og en pro-

fessionalisme, som gør ham til en af musikernes foretrukne dirigenter. Nogle mener ligefrem, at man kan høre det på klangen i Aarhus Symfoniorkester, når Leif står på podiet. Det vil vi overlade til jer at afgøre i aften.

Nielsen *Symfoni nr. 5, op. 50*

Carl Nielsens 5. symfoni er skrevet, efter at verden gik under. Både på den internationale scene – i 1922 var lyden af 1. verdenskrigs rædsler endnu ikke døet ud – og i komponistens privatliv; Carl Nielsen havde således været igennem en separation fra sin hustru.

Interessant nok vælger Carl Nielsen ikke samme musikalske vej som mange andre komponister på denne tid – det, som man kan kalde musikens sammenbrud, hvad enten det er i form af Stravinskij's sønderflåen af rytmer og tonalitet i *Le Sacre du Printemps* (1913) eller Schönbergs tilflugt i tolvtonemusikken (1921). I stedet vælger Carl Nielsen – som så ofte – sin helt egen vej, og den 5. symfoni er en størrelse, som i sin rebelskhed er svær at sætte i bås. Til gengæld er den let at høre – også selvom den er voldsom og til tider destruktiv.

Vi begynder imidlertid et helt andet sted – måske i et ekko fra roman-

tikken: En skovstemning, med sagte strygere og smukke udbrud i blæsere og horn. Det er næsten nationalhelten Nielsen, vi hører her – ham fra sangene og *Tågen Letter*. Der går dog ikke særlig længe, før det nielsenske tonesprog tager over – og hører man godt efter, kan man ane en oprørske lilletrømme i baggrunden.

Netop lilletrømmen tilraner sig snart opmærksomheden; brutalt afbryder den pastoralen, og klarinetten følger efter ud i noget, der udvikler sig til en primal vandringsdans, som er tættere på *Sacre* end på fynske idyller. Det er, som om krigen (den indre såvel som den ydre) stadig hænger i ørerne på komponisten – og på os. Men kampen mellem det positive og det negative, mellem det musikalske udtryk og dets vrængbillede opgives ikke så let; den smukke idyl vender tilbage, og for en tid tror man, at den har vundet – indtil klarinetten igen dukker op med sit insisterende tema, der nu spreder sig som en løbeild i orkestret gennem træblæsere, messingblæsere og til den subversive lilletrømme fra før. Det her er ikke en fin musikteoretisk sidestille af hoved- og sidetemaer; det er en kamp om liv og død. Satsen dør ud i en klarinetsolo, som helt til det sidste forsøges destrueret af lilletrømmen.

Symfoniens traditionelle opdeling i fire satser er passé; i stedet er dette værk delt op i to halvdele.

”Bevægelsen bliver givet fri og udfolder sig”, beskrev komponisten 2. sats. Som en negation af første sats’ slagmark begynder sidste sats med et af den slags temaer, som man ville genkende som Carl Nielsens værk selvom man hørte det isoleret fra alt andet: Det er på en gang overdådigt og ligetil – med ekkoer til romantikken – og sært fremmedartet, som om det henviser til landskaber i en helt anden dimension end den romantiske musik, som Nielsen efterfølger. Det er netop dette tonesprog, som gør Carl Nielsen så moderne og musikken så vedkommende også i dag. Kampen fra første sats høres i ekkoer nu og da – klarinetten er stadig kampberedt, mens lilletrømmen er afløst af pauken – men denne sats tilhører orkestret, og de lange orkesterpassager bærer en optimisme, der kulminerer i en lysende fakkell af håb, som overtrumfer alle udfordringer. Det er en erkendelse, som også rækker tilbage mod det mørke, som vi mødte hos Sibelius – og Nielsens musik er et triumferende vidnesbyrd: Krigen er slut, mørket overvundet – og musikken er lysbæreren selv.

“For enhver pris forstyrre musikken” – lilletrømmen i Carl Nielsens 5. symfoni

Carl Nielsens 5. symfoni er en af de vigtigste, der nogensinde er skrevet i Danmark. Den var en succes allerede ved uropførelsen, men den modernistiske musik var – og er for manges vedkommende stadig – vanskelig, dvs. ikke “helt nem at capere”. Det gælder ikke mindst den særprægede lilletrømmesolo i 2. sats.

Læs tidl. muskchef Leif V. S. Balthzersens fascinerende gennemgang af lilletrømmens betydning hos Nielsen i hans seneste artikel, som du finder under “Baggrundshistorier” på vores hjemmeside.

WWW.AARHUSSYMFONI.DK

Leif Segerstam DIRIGENT / KLAVER

Leif Segerstam er født i 1944. Han er uddannet på Sibelius akademiet som violinist, pianist og dirigent. Efterfølgende har han studeret direktion på Julliard School of Music i New York.

Listen af orkestre Segerstam har været tilknyttet er alenlang. Bl.a. har han været chefdirigent for Helsinki Filharmonikerne, DR Symfoniorkester og det østrigske radioorkester, samt gæstedirigent for orkestre som Chicago Symphony og Los Angeles Filharmonikerne. Han er professor ved Sibelius akademiet i direktion – og listen af prominente elever er, ikke overraskende, også lang.

Den fuldfede romantiske orkesterklang, det nye og det nordiske står Leif Segerstams hjerte nær. Det afspejles tydeligt af en lang liste af indspilninger: Referenceindspilninger af det nordiske standardrepertoire – Jean Sibelius' og Carl Nielsens symfonier – overdådigt perspektiveret af ny orkestermusik af finnen

Einojuhani Rautavaara, svenskerne Karl-Birger Blomdahl, Allan Petterson og danske Per Nørgård. Dertil indspilninger af klassikerne Brahms, Mahler, Schnittke, Corigliano, m.fl. Alt sammen præget af stor musikalsk indsigt og smittende livskraft.

Udover sin rolle som dirigent er Leif Segerstam en komponist med et svimlende antal orkesterværker på CV'et – i skrivende stund 327 symfonier – og ikke overraskende han har også modtaget Nordisk Råds Musikpris (1999) for sit utrættelige virke for Nordisk musik.

I 2018 skrev Segerstam en treårig kontrakt med Aarhus Symfoniorkester om stillingen som 1. gæstedirigent, og publikum kan se frem til en række intense og medrivende – både i indeværende sæson og de kommende to sæsoner.

KONCERTBESÆTNING

VIOLIN I

Ian van Rensburg
Johanna Tolvanen
Tue Lautrup
Hanne Holt Nielsen
Thea Clemson Anderson
Todd Cadieux
Katrin Djordjevic
Sønnichsen
Matthias von Niessen
Matthias Gahl
Peter Clemson Steensgaard, kontrakt
Lisa Marie vogel, kontrakt
Karoliina Koivisto, assistent

VIOLIN II

Sarah Foldager
Birgitte Bærentzen Pihl
Erik Søndergaard Jensen
Vibeke Lund Nielsen
Charlotte Hald Lauridsen
Søs Nyengaard
Pernille Jönsson Nüchel
Jens Astrup
Louise Gorm, assistent
Anne Sophie Andersen, assistent

BRATSCH

Luminita Marin
Christine Hagge Larsen
Nikolaj Lind Pedersen
Lars Kvist
Eva Paulin
Morten Møller
Ático Razera
Pauline Hogstrand, assistent

CELLO

Eugene Hye-Knudsen
Brian Friisholm
Jens Lund Madsen
Ananna Lützhøft
Chiao-Hui Hwang
Fang-Yu Liang

KONTRABAS

David McIlfattrick
Erik B. Higgins
Christian Jørgensen
Frank Christensen
Poul Erik Jørgensen

FLØJTE

Lena Kildahl Larsen
Judith Werle
Neus Signes Llinaires, kontrakt

OBO

Oliver Nordahl
Malene Bjerg Poulsen
Peter Kirstein, assistent

KLARINET

Mathias Kjøller
Vibeke Kærsgaard Lembecke
Kristian Flagstad

FAGOT

Justin Sun
Eric Beselin

HORN

FFlemming Aksnes /
Lisa Maria Cooper

Jari Kamsula
Carsten Adrian
Klaus Gottlieb

TROMPET

Kim Hansen
Anders Kildahl Larsen
Martin Schuster

BASUN

Marek Stolarczyk
Theis Stoico, assistent

BASBASUN

Jens Vind

TUBA

Jonathan Borksand Hanke

PAUKER

Jes Jensen

SLAGTØJ

Anders Lynghøj
Nikolai Pedersen, kontrakt
Thomas Hamilton, assistent
Laurids Hvidtfeldt Madsen, assistent

HARPE

Joost Schelling, assistent
Vibeke Franck, assistent

KLAVER

Leif Segerstam
David Strong, assistent

Vær med til at støtte

Aarhus Symfoniorkester

bliv medlem af
Aarhus Symfoniorkestets Venner

Medlemskab giver
fri adgang til særlige
prøver/generalprøver,
gratis medlemsblad
samt uvurderlig støtte
til byens orkester.

Husk at
venneforeningen
holder *gratis optakt*
for alle før hver
torsdagskoncert.

Se programmet på
www.asov.dk

Meld dig ind på
www.asov.dk

eller ved henvendelse til formand
Tove Christensen, dr. med.
asov.tc@gmail.com

God fornøjelse!

Bare koncentrer dig om musikken

Bagefter skal vi nok opdatere dig med de **vigtigste nyheder**

Jyllands-Posten

K L A S S I S K

Boston Symphonic Chamber Players

Mozart: Obokvartet i F-dur, KV 370.

Barber: Summer Music for blæserkvintet

Francaix: Decet for blæser- og strygekvintet.

Beethoven: Septet i Es-dur for strygere og blæsere, opus 20

19. MAJ · SYMFONISK SAL

BILLETSALG: TLF. 8940 4040 · MUSIKHUSETAARHUS.DK
RESTAURANTBESTILLING: JOHANR.DK · TLF. 2230 0092

musikhuset
aarhus